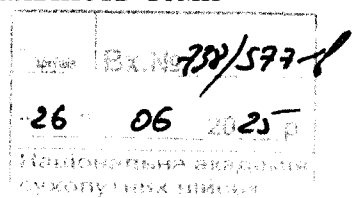

Голові разової спеціалізованої вченої
ради ID 9269 Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного, доктору
історичних наук, професору Куцькій
Олесі Миколаївні
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів-26,
79026

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Мельника Володимира Васильовича на тему «Армійська авіація в збройних силах і воєнних конфліктах 1991-2021 рр.: еволюція організаційної структури, техніки і бойового застосування», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 032 – Історія та археологія

Актуальність теми дисертації. Армійська авіація як окремий рід сухопутних військ відіграє суттєву роль у війнах і збройних конфліктах сучасності. Її засоби – а це, насамперед, вертольоти різних класів і типів – здатні забезпечити швидкий маневр наземних частин та ефективну вогневу підтримку. Особливе зростання ролі армійської авіації простежується у період після завершення холодної війни, коли відбувалось скорочення збройних сил багатьох провідних країн, а обсяг завдань, які поставали за нових геополітичних умов, не зменшувався. За таких обставин висока мобільність, яку спроможна забезпечити армійська авіація, дозволяє бодай частково компенсувати кількісне скорочення сухопутних військ. Дисертаційне дослідження Володимира Васильовича саме присвячене дослідженню проблеми місця і ролі армійської авіації в геополітичних умовах, які склались після завершення холодної війни. Актуальність теми

для України підкреслюється суттєвою роллю, яку відігравала авіація Сухопутних військ ЗС України на початку Антитерористичної операції. Продовжує вона активно застосовуватись і під час відбиття широкомасштабної російської агресії – хоча цей період і виходить за межі визначених автором хронологічних рамок дослідження.

Зазначимо, що автор зосереджує увагу на армійській авіації семи країн – США, Великої Британії, Франції, Німеччини, Польщі, України та РФ. Обґрунтування дослідником такого вибору цілком логічне і заперечень не викликає.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Об'єктивність наукового аналізу, проведеного автором, та обґрунтованість зроблених висновків забезпечується застосуванням раціонального і продуманого методологічного інструментарію. Дослідник спирається на історико-порівняльний метод, що продиктоване дослідницької настановою, яка передбачає порівняльний аналіз розвитку армійської авіації у визначених країнах. Оскільки одним з основних напрямків дослідження є аналіз технічного поступу армійської авіації, цілком обґрунтованим є визначення як одного з основних історико-технічного методу. Проблемно-хронологічний та історико-системний методи дозволили дисертанту забезпечити належну структурованість та смислову цілісність роботи.

Іншим важливим фактором, який забезпечив достатню обґрунтованість наукових положень дисертації, є історіографічна і джерельна база. Аналіз проблематики, пов'язаної зі збройними силами і воєнними конфліктами сучасної доби, як правило, утруднений через обмежену доступність офіційних документів – у багатьох випадках вони засекречені. Попри цю складність дисертант зумів виокремити низку різнопланових офіційних джерел, які дозволили достатньо повно дослідити особливості розвитку організаційної структури армійської авіації та погляди на її бойове застосування в країнах, обраних для аналізу. Історіографічна база дисертації досить широка, вона включає найбільш

актуальні публікації, як українські, так і зарубіжні. Це забезпечує належну аргументованість сформульованих Володимиром Васильовичем наукових положень, висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертація Мельника Володимира Васильовича є першою у вітчизняній історіографії спробою комплексного аналізу місця і ролі армійської авіації провідних країн світу у збройних силах і воєнних конфліктах в період між завершенням холодної війни (1991 р.) і початком широкомасштабного вторгнення військ РФ в Україну (2021 р.). Автор розглядає проблему в трьох основних аспектах: організаційному, технічному і тактичному, простежуючи й аналізуючи взаємозв'язки і взаємообумовленість змін в цих аспектах. На особливу увагу заслуговує аналіз процесів інтеграції безпілотних літальних апаратів в структури армійської авіації. Значний науковий і практичний інтерес становлять також виокремлені автором тенденції розвитку організаційних структур армійської авіації у провідних країнах.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження зумовлюється критичним підходом автора до джерел та застосуванням адекватного методологічного інструментарію.

Практичне значення отриманих результатів є важливим не лише для наукової спільноти, але й для реальних потреб ЗС України та інших складових сил безпеки і оборони України. Здобувач на основі проведеного військово-історичного аналізу сформулював конкретні рекомендації стосовно подальшого розвитку авіації Сухопутних військ ЗС України, а саме:

- збереження централізованої структури АА з підпорядкуванням усіх бригад єдиному командуванню;

- поглиблена модернізація (за можливості) наявної авіаційної техніки з розширенням її бойових спроможностей (впровадження далекобійної високоточної зброї – наприклад, ПТКР великої дальності) і живучості в бойовому просторі (впровадження сучасних засобів РЕБ);

- включення в структуру бригад (ескадрилей) АА підрозділів БпЛА, обладнання гелікоптерів пристроями прийому інформації в БпЛА в режимі реального часу;

- включення в склад комплексів озброєння гелікоптерів АА ракет класу «повітря-повітря», оптимізованих для знищення ворожих БпЛА;

- оновлення парку АА за рахунок поставок сучасної техніки з країн-партнерів України.

Зазначені рекомендації базуються на врахуванні досвіду і тенденцій розвитку армійської авіації як в Україні, так і в інших країнах.

Результати дисертаційного дослідження В.В. Мельника впроваджено в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (використано під час розробки програм навчальних дисциплін «Історія війн та воєнного мистецтва», «Розвиток армій та військової справи у XX – XXI ст.», «Історія розвитку озброєння та військової техніки у XX-XXI ст.»), а також Українського католицького університету (використано в лекційному курсі «Історія і теорія сучасних воєн»), що підтверджується відповідними актами впровадження.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Дисертант забезпечив достатньо повне і послідовне викладення основних наукових положень, висновків і рекомендацій у своїх опублікованих працях, у відповідності до вимог до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Матеріали дисертації активно апробовувалися у вигляді наукових статей у фахових виданнях, виступів на міжнародних конференціях, що свідчить про відкритість та прозорість дослідницького процесу.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у шістнадцяти наукових публікаціях, із них чотири статті – у вітчизняних фахових виданнях категорії «Б», одна – підрозділ у колективній монографії, дев'ять – статті апробаційного характеру. Для публікації результатів дослідження обрані, головню, спеціалізовані видання

військово-історичного профілю, що додатково забезпечує фахову експертизу та апробацію наукових результатів. На нашу думку, на особливу увагу заслуговує публікація (у співавторстві) трьох статей у «Великій українській енциклопедії», що сприяє не лише апробації, але й популяризації результатів дослідження.

Окрім того, автор дисертаційного дослідження активно апробував результати своєї роботи на провідних науково-практичних конференціях воєнно-історичного спрямування, серед яких – «Українське військо: сучасність та історична ретроспектива», «Застосування Сухопутних військ Збройних Сил України у конфліктах сучасності», «Зброярня: історія розвитку озброєння та військової техніки», «Russia-Ukraine War: Consequences for the World».

Оцінка основного змісту дисертації та її структури. Дисертант ретельно підходить до викладення основних положень та результатів дослідження. Структура роботи є логічною та послідовною. Відповідно до усталеної практики, у першому розділі відображено джерельну базу, історіографію та розкрито методологію дослідження. Другий розділ присвячений еволюції структури армійської авіації визначених країн у обраних автором хронологічних рамках, третій – шляхам і тенденціям оновлення парку армійської авіації, четвертий – аналізу застосування армійської авіації в збройних конфліктах.

Кожен розділ характеризується продуманою внутрішньою структурою, що підтверджує системний підхід автора до дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Мельника Володимира Васильовича цілком відповідає вимогам, встановленим до наукових досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація відзначається високим рівнем наукової новизни.

Зміст роботи структуровано відповідно до вимог до наукових досліджень. Структура дослідження відповідає темі і дослідницьким

завданням, вона забезпечує комплексний розгляд ключових аспектів обраної теми.

Загальна кількість опублікованих праць автора також відповідає встановленим вимогам. Матеріали дослідження опубліковані в наукових статтях та обговорювались на конференціях, що підтверджує високий рівень апробації наукових положень. Окремо слід зазначити широкий спектр використаних джерел, який охоплює як українські, так і зарубіжні наукові й аналітичні роботи, що відповідає вимогам академічної доброчесності та об'єктивності дослідження.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз дисертаційної роботи не показав ознак порушення принципів академічної доброчесності. Автор коректно використовує цитати, джерела та наукові праці, на які посилається в своїй роботі, дотримуючись загальноприйнятих стандартів цитування та оформлення наукових текстів.

Дисертант демонструє високий рівень відповідальності щодо використання інформації з різноманітних джерел. У дисертації чітко відображено авторське бачення, оригінальність підходів та самостійний науковий внесок у розробку теми.

Дисертація відповідає етичним вимогам, що ставляться до академічних досліджень, а її автор демонструє високий рівень наукової доброчесності та відповідальності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Мельника Володимира Васильовича вирізняється ґрунтовністю та комплексністю дослідження, однак, як і будь-яке наукове дослідження, вона містить кілька дискусійних положень і аспектів, що можуть бути предметом подальших обговорень та уточнень. Це, зокрема:

- У дисертаційному дослідженні автор часто застосовує публіцистичні вислови, яких бажано уникати у науковій праці;
- Роботі дещо бракує наочності при аналізі технічних аспектів оновлення парку армійської авіації. Наведення порівняльних таблиць тактико-

технічних характеристик вертольотів та безпілотних літальних апаратів (можливо, винесені в додатки) дало б можливість скласти більш повне уявлення про тенденції розвитку техніки армійської авіації в різних країнах;

- У другому розділі, при розгляді еволюції армійської авіації не зовсім зрозуміло, чи були ліквідовані структури армійської авіації в 1990-х роках, чи їх включили до складу повітряних сил;
- У четвертому розділі бажано було б, поряд з бойовою роботою вертольотів армійської авіації, охарактеризувати і застосування БпЛА армійської авіації в збройних конфліктах;
- В роботі автор іноді використовує твердження, які вимагають пояснення. Наприклад, в повній мірі незрозуміло, яким чином економічна криза в Україні у 1994 році позначилася на рівні підготовки пілотів авіації Сухопутних військ та за яких умов армійська авіація США в Іраку у 2003-2021 рр. втратила 20 одиниць неброньованих одномоторних гелікоптерів OH-58.

Попри зазначені зауваження, дисертаційна робота є високоякісним науковим дослідженням, яке робить вагомий внесок у дослідження розвитку армійської авіації збройних сил провідних країн світу в період після завершення холодної війни. Окреслені дискусійні питання не знижують наукової цінності роботи, а радше підкреслюють її потенціал для подальших досліджень і розвитку цієї важливої сфери.

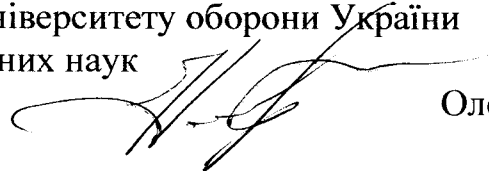
Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційне дослідження Мельника Володимира Васильовича на тему «Армійська авіація в збройних силах і воєнних конфліктах 1991-2021 рр.: еволюція організаційної структури, техніки і бойового застосування» є актуальною та важливою науковою роботою, яка робить вагомий внесок у розвиток досліджень армійської авіації. Дослідження вирізняється високим рівнем новизни, системним підходом до аналізу досвіду, як вітчизняного, так і зарубіжного, а також наданням конкретних рекомендацій щодо напрямків удосконалення авіації Сухопутних військ Збройних Сил України.

Попри деякі окремі дискусійні положення, робота повністю відповідає вимогам, які ставляться до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертант продемонстрував достатньо високий рівень наукової підготовки, самостійність у проведенні дослідження та здатність аналізувати складні проблеми у контексті історії розвитку та бойового застосування армійської авіації.

З огляду на це, вважаю, що Мельник Володимир Васильович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Офіційний опонент:

доцент кафедри застосування Військово-Морських Сил
командно-штабного інституту застосування військ (сил)
Національного університету оборони України
кандидат історичних наук
капітан 1 рангу

Олександр НАШИВОЧНИКОВ

Підпис кандидата історичних наук, капітана 1 рангу НАШИВОЧНИКОВА
Олександра Олександровича засвідчую:

Начальник управління адміністративного
та інформаційно-організаційної роботи
кандидат військових наук
полковник

«29» 06 2025 р.

2025 р.

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ